

معرفی مجموعه مخطوطات آیت الله حاج سید مصطفی خمینی در کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی

○ عبدالله امینی

پیشگفتار:

این کتاب دارای حاشیه است و در هر صفحه آن، ۱۴ تا ۱۵ سطر نوشته به خط نستعلیق تحریری وجود دارد.	در پی شهادت آیت‌الله حاج سید مصطفی خمینی، و به جا ماندن آثار دست نوشت ایشان، شامل: ۲۳ جلد، ۹ عنوان، به ترتیب:
آغاز نسخه با عبارت «اعلم انه يجب قبل الخوض فی مقاصد	۱- اصول فقه
الکتاب، ان نذكر المسائل المتعارف ذکرها فی ضمن مباحث» است و	۲- کتاب طهارت
پایان آن «وقال بالتوصیلة فی هذه المسئلة و الکلام يقع فی المقامین،	۳- کتاب بیع
المقام الاول حول مقتضى الدلیل الاجتهادی و هو عندی التوصیلة»	۴- شرح تحریر الوسیله
است.	۵- حاشیه بر عروة الوثقی
شماره این نسخه در کتابخانه، ۱۳۳۸۵ موقت است.	۶- تفسیر القرآن
(ب) مباحث اوامر و نواهی	۷- الدروس التي تلقیتها من اعلام التجف
جلد دوم مانند جلد اول در تعداد صفحات، تاریخ کتابت، نوع خط،	۸- کتاب الصلوة
تعداد سطر، زبان و حاشیه‌نویسی است.	۹- کتاب الصوم
آغاز نسخه: حول اقتضاء الامر، کون الفعل اختیاراً و ذلك لان	
القدرة و الاختیار لیس من قیود التکلیف بل هی من الموجبات لتتجز	
الخطاب.	

این آثار به منظور حفظ و نگاه‌داری از آسیب و گم گشتن، به کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی واگذار شد. این دست نوشته‌ها، بیش از دو دهه است که در اختیار این کتابخانه است. آثار شهید فرزانه چاب و منتشر شده است. در این مقاله به معرفی و نسخه‌شناسی این آثار خواهیم پرداخت. کتاب‌شناسی این تألیفات، توسط دیگر پژوهشگران در شماره کنونی مجله کتاب ماه انجام شده است.

اصول فقه

این دوره به زبان عربی می‌باشد و شامل بحث‌های ذیل است:

(الف) مباحث الفاظ

این مبحث که جلد اول دوره به شمار می‌آید، دربرگیرنده ۴۴۰ صفحه است که توسط آن مرحوم در نجف اشرف و به سال ۳ - ۱۳۹۲ هجری قمری نگارش شده است.

انجام: و اما ما قد یقال بأن المسئلة عقلیة لعدم النظر الی الامر الصادر فی الشریعة بل النظر الی الوجوب الثابت فیها سواء کان ثابتاً باللفظ او الاجماع او العقل و ان عنوانها فی طی المباحث...

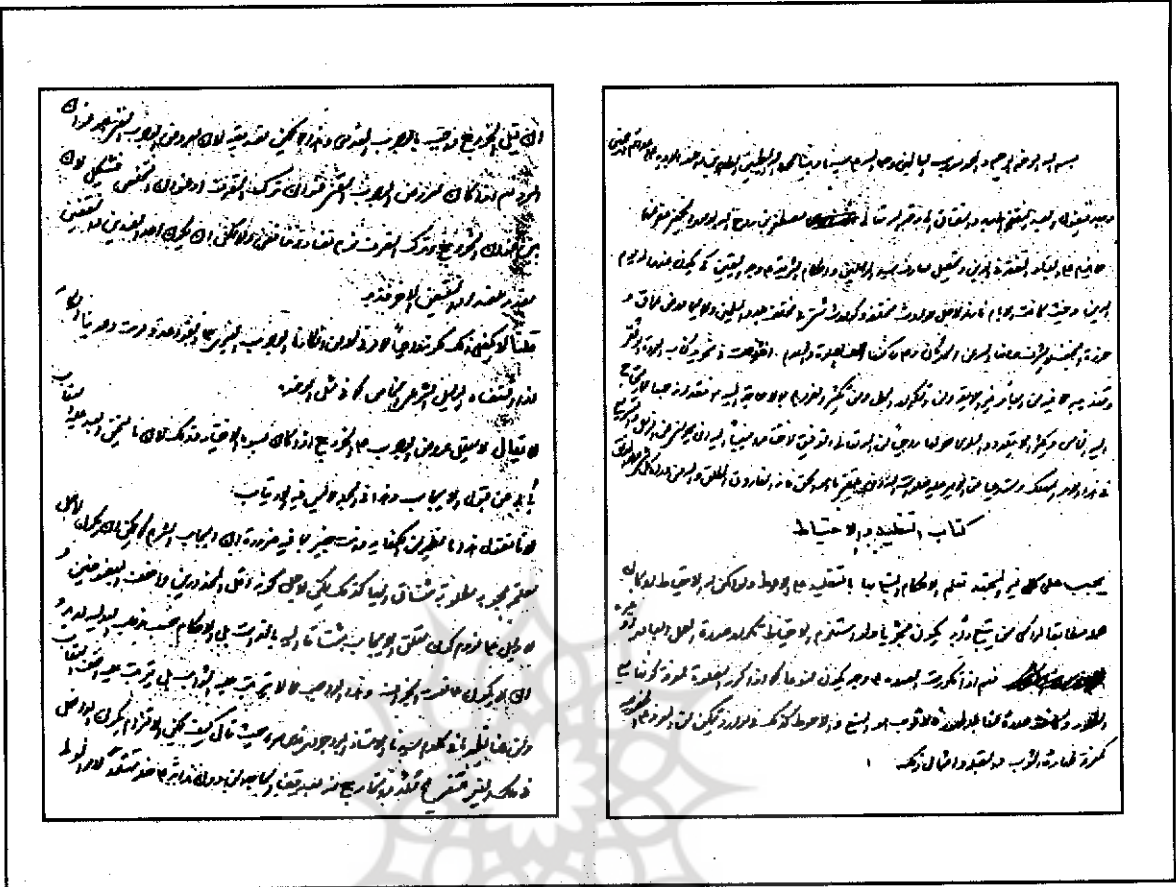
این نسخه به شماره موقت ۱۳۵۴۰ است.

(ب) مسئله ضد (جلد سوم)

این جلد، دنباله دو جلد قبلی با همان مشخصات است و شماره اولین صفحه آن ۸۸۱ است و دارای تصحیحاتی در حاشیه می‌باشد.

شماره موقت جلد سوم، ۱۵۳۴۱ می‌باشد و آغاز آن چنین است: غالبی كما عن العلامة و... جماعة اخرى فهی مخدوشة و ذلك لان الوجوب الثابت بالاجماع و العقل، ان كان هو المعنی الثبوتی و هو الشوق النفسانی فهو لیس من الوجوب الاعتباری.

انجام نسخه: لانه هو ذوالمالک دون السبب و يعاقب علی ترک

(ح) اصول فقه، مقصد هشتم استصحاب، شماره ۱۳۳۹۹

المأمور به لاجل اخلاجه بالمصلحة القائمة به و بالجمله و لو كان الرد امراً دقياً وجوده و لكنه واجب و الاقتدار على الخروج يكفى لذلك فلا....

دومین عنوان کتاب طهارت

(ت) جلد چهارم

این عنوان شامل دو جلد به شماره‌های موقت ۱۳۵۴۶ و ۱۳۳۹۱ است.

با عنوان «مشبهات عقلیة علی امکان ایجاب الخروج» است و در دنباله آمده است: «ان قیل الخروج واجب بالوجوب المقدمی و هذا لایمکن...»

آغاز شماره اول، با عبارت ذیل است:

در انجام نسخه، این عبارت به چشم می‌آید: «فیلزم ان یکون الکلام الواحد محملاً و میناً بالاعتبارین كما لا یخفی و الامر کله فی هذه البحوث سهل جداً، و الحمد لله علی وقفنا لاتمام هذا الجزء من هذا السفر و ندعوه یوقفنا علی اكمال الجزء الآخر و الصلوة علی سیدنا...» پایان نگارش این جلد صبح سه‌شنبه سیزده ربیع‌الاول ۱۳۹۳ هـ. ق. نجف اشرف است و نزدیک به پانصد صفحه نوشته دارد و به شماره موقت ۱۳۵۳۹ شماره‌گذاری شده است.

«کتاب الطهارة و هو تشتمل علی مقاصد المقصد الاول فی المیاه».

صورت آغاز و انجام این نسخه را ملاحظه می‌فرمایید.

پایان آن چنین است: «المسئلة الاولى بول الحيوان غیر الماکول لحمه، ذی نفس سائلة، نجس بالاتفاق و لا حاجة الی الاستدلال، و المخالف من المخالفین الحنفی حیث قال بطهارة ابوال جميع السباع و السباع»

(ث) جلد پنجم، مبحث قطع و مباحث وابسته به آن

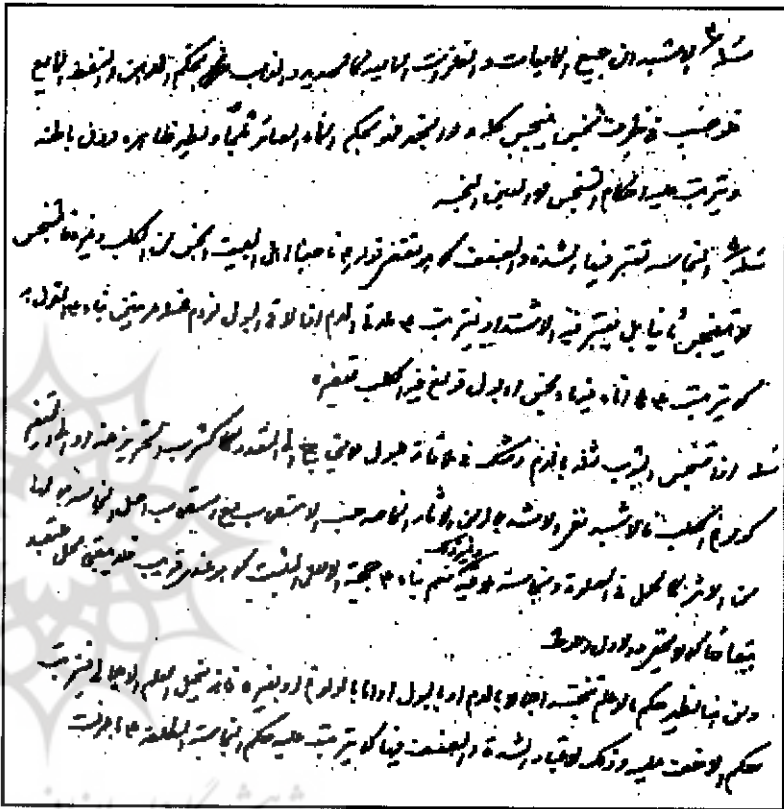
آغاز شماره بعدی:

به شماره ۱۳۵۴۳

«نجاسة البول مما لا یؤکل لحمه و یدل علیه معتبر عبدالله بن سنا...»

(ج) اصول فقه، جلد ششم، شماره موقت ۱۳۳۸۶

پایان: «بیل النجاسة مقتضى الكتاب لما عرفت ان الاجزاء داخله فی حکم الميته بناء» علی... الحرمة من النجاسة لاستناد الحرمة الی

افق الاعتبار و لكنه ايضاً ممنوع في... مندرجاً في دلالة القاعدة...»
 شماره دوم با عنوان «تتمه كتاب الخيارات الى آخره» است و با
 بحث «مناقشة في اساس مستند خيار العيب» شروع می شود.
 آنچه در این شماره قابل توجه است، عبارات پایانی این نسخه
 است که آیت الله شهید به مسائل ناگوار پیش آمده در ۱۳۹۶ هجری
 قمری اشاره می کند:
 - به تعطیلی کشاندن حوزه و تهدید پایه های آن از سوی حکومت
 عراق.
 - جنایات و حوادث مهلکی که رخ داده است.
 - عدم رشد سیاسی مراجع نجف و همراهی نمودن آنان با امام
 خمینی
 صورت این نسخه دیده می شود.

چهارمین عنوان

شرح تحریر الوسیله

۲ جلد کتاب طهارت، صوم، نکاح، مکاسب، متاجر و قسمتی از
 «الخلل فی الصلوة» به تاریخ ۱۳۹۴ هجری قمری، شماره نسخه ها:
 ۱۳۵۴۵ و ۱۳۳۹۷.

پنجمین عنوان

حاشیه بر عروة الوثقی

کتاب تقلید و طهارت (نسخه شماره ۱۳۳۹۲) و صلوة و... (در
 نسخه شماره ۱۳۳۹۸) صورت نسخه نخست مشاهده می شود.

ششمین عنوان

تفسیر قرآن

چاپ با عنوان «التفسیر القرآن الکریم، مفتاح احسن الخزائن
 الالهية».

در چهار جلد به شماره های ۱۳۴۱۳، ۱۳۴۰۹، ۱۳۴۱۲ و ۵۴۱۵ م در
 ۱۴۴۶ صفحه با قطع بزرگ (۲۵×۱۹) و کاغذهای کاهی از سوره های
 فاتحة الكتاب تا بقره، آیه ۴۶.
 آیت الله حاج سید مصطفی خمینی فرصت اتمام و تصحیح و
 تجدیدنظر در این تفسیر را نیافت.

وی در تفسیر هر آیه از لغت، صرف، نحو، اعراب، اسم، کتابت،
 معانی، بیان، بلاغت، تجوید، قرائت، فقه، اصول، فلسفه، کلام، عرفان،

الذات فلا بد من ممنوعية الذات بجميع أثارها البارزة و الظاهرة فلا تكن
 من العاقلین.»

تاریخ نگارش این کتاب، ۱۳۹۴ هجری قمری است که در پایان
 شماره اول نوشته شده است.

سومین عنوان

کتاب بیع

شامل دو جلد به شماره های ۱۳۵۴۲ و ۱۳۳۹۰ صورت آغاز و انجام
 نسخه اخیر را مشاهده می کنید.
 آغاز شماره اول: «کتاب البیع و فيه مقاصد المقصد الاول فی
 حقیقة و ماهیته».

پایان: بناء علیه یلزم ان یورث... الواحد علی العین تعدد العین
 اعتباراً حسب تعدد المضمون له... و فی حد نفسه و ان کان معقولاً فی

- و هو ان التمسك بعموم قوله «الناس مسلطون على اموالهم» لاجل تصحيح المعاطاة، غير تمام، لان غاية ما يمكن ان يقال تحريراً هو ان مقتضى اطلاق السلطنة على الاموال، سراية الحكم الى الملازمات و اللوازم العرفيه...»
شماره موقت اين نسخه ۱۳۳۹۵ است. اين نسخه در هفتاد صفحه نگارش شده است.

عنوان هشتم
كتاب الصلاة

به شماره ۱۳۳۹۴ در ۱۰۳ صفحه و با خط نستعلیق تحریری. این نسخه تاریخ و محل کتابت ندارد.
آغاز: «المقصد الثاني في الامور التي تجب في الصلوة و تسهي من اجزائها...»

انجام: «فقوله (ع) لا صلوة بغير افتتاح يورث وجوب الافتتاح بعنوانه و لادخل للغة فيه لو خلى و طبعه و اذا تعين الوصف الخاص فهو لا يورث التقويم كما في القراءة.»
كتاب «الخلل في الصلوة» به شماره ۱۳۳۹۳ دنباله كتاب پيشين است كه چنين آغاز می شود:
«بسم الله الرحمن الرحيم و اللعنة على اعداء الدين، المبحث الثالث في الخلل و هو الاسم من الاختلال حسب ما هو المتعارف.»

عنوان نهم
كتاب الصوم

بيست و سومين و آخرين جلد از مجموعه آثار موجود از آيت الله مصطفی خميني، در كتابخانه آيت الله العظمی مرعشی نجفی (قدس سره) «كتاب الصوم» است كه دارای شماره موقت ۱۳۳۹۶ است كه به خواهش جمعی از طلاب و در ايام تعطیلي حوزه علمیه نجف، به نگارش درآمده است. این كتاب در ۲۳۰ صفحه بر روی كاغذهای كاهی (اصطلاحاً فرنگی وسط با قدمت حداكثر ۵۰ سال) نوشته شده است كه هر صفحه دارای ۱۴ سطر است. این نسخه، تاریخ و محل كتابت ندارد.

اخلاق، نصیحت، علم اعداد و اوقاف بحث می نماید.

عنوان هفتم

الدروس التي تلقيتها من اعلام النجف

آغاز این نسخه چنین است: «الدروس التي تلقيتها من اعلام النجف... منها ما القاه السيد الشاهرودي... و منها ما القاه السيد الوالد...»

این نسخه، یادداشت ها و برداشت هایی از آرا و فتاوا در موضوعات فقهی و اصولی است. نقد دیدگاه های حضرات آیات عظام: شاهرودی، امام خمینی، خوبی، نائینی، شیخ باقر زنجانی و آیت الله فقیه سید محسن حکیم در این کتاب، مورد نظر شهید بزرگوار آیت الله حاج سید مصطفی خمینی بوده است.

در صفحه ۳ این کتاب می خوانیم: «و منها ما القاه الوالد - مدظله